

Andliga ledare

T R O N S H E M L I G H E T

vägledning i den kristna trons grunder

Andliga ledare

Bibelcitaten är hämtade från *Bibel 2000*
Copyright Svenska Bibelsällskapet

© Författarna, Pingst och Bokförlaget Libris
OMSLAG OCH FORMGIVNING Maria Mannberg
OMSLAGSBILD Curt Carnemark/MIRA
TRYCK Svenska Tryckcentralen, Avesta 2005
ISBN 91-7195-789-8

Förord

VÅR KRISTNA TRO är en gnistrande juvel med oändliga facetter. Den som funnit pärlan kan inte undgå att förvandlas i dess sken. Det oskapade ljus som strömmar från den är Jesus Kristus. Genom honom är vi inbjudna att dela Guds vänskap, i honom avslöjas vårt livs hemlighet.

Tron består inte av en samling idéer om Gud, men föds i våra hjärtan i mötet med den Uppståndne Herren. Den växer och djupnar genom efterföljelse och erfarenhet. Tron är en vandring vars mål ”inget öga sett”

(Första Korinthierbrevet 2:9): det Gud be-
rett åt dem som älskar honom överträffar
allt vad själen kan föreställa sig.

Men i en brusten värld riskerar tron att
fördunklas av synden. Därför kan vi inte
bara lita till vad vi själva upplevt. För att
vi ska växa upp till Guds likhet måste tron
vara rotad i sanningen. Vi behöver vägled-
ning för att inte förväxla skenet från trons
dyrbara pärla med neonljusen från allsköns
andlighet.

”Vad säger Bibeln?” löd den stående
frågan bland den första generationen av
pingstvännen. De bars av övertygelsen att
Bibeln var Guds ord och att Anden kunde
ge större ljus över Ordet. I Skriften urskiljde
de frälsningens väg. I dess ord fann de den
kunskap och vishet genom vilken försam-
lingen kan nå ”en mognad som svarar mot
Kristi fullhet” (Efesierbrevet 4:13).

”Vad säger Bibeln?” är den självklara led-
frågan för denna skriftserie. I Bibeln öppnar
sig trons hemlighet. Där finner vi näring för
vår inre människa, daglig utmaning till ett
liv i lärjungaskap. Skriftserien *Trons hem-
lighet* är ett försök att i ett antal grundlägg-
ande ämnen sammanfatta pingstvännernas
tro, den tro vi har gemensam med kristna i
alla tider som bekänt sig till apostlarnas och
urkyrkans kristendom.

Bakom skriftserien står det Teologiska
nätverket i Pingst. Undervisningen i de olika
skrifterna har formats i en gemensam pro-
cess av samtal, bön och arbete. Några per-
soner har haft det skrivande ansvaret i varje
ämne, men hela nätverket har deltagit i det
arbete som lett fram till varje enskild skrift.

Vår bön och förhoppning är att skrifter-
na om vår tros hemlighet ska stimulera till
samtal och fördjupat bibelstudium för att vi

tillsammans, med Skriftens egna ord, ”skall bygga vårt liv på vår allra heligaste tro” (Judas brev vers 20).

---

*Dan Salomonsson, ledare för nätverket
Ann-Charlotte Westling • Annika Björk • Beryl
Lindeman • Björne Erixon • Carl-Olof Nilsson •
David Sundström • Göran Lennartsson • Jan-Åke
Alvarsson • Kent Cramnell • Lena Tellebo • Marcus
Sönnerbrandt • Marianne Andréas • Martin Boström •
Olof Djurfeldt • Peter Halldorf • Roine Swensson •
Roland Eckerby • Sam Wohlin • Staffan Swahn •
Stefan Green • Sune Elofson • Sören Perder •
Ulf Sundkvist • Ulrik Josefsson • Uno Solinger*

Andliga ledare

NÅGON HAR GÅTT före dig. Någon har byggt det hus du bor i och de vägar du vandrar på. Du färdas sällan fågelvägen mellan två platser utan använder gator vars sträckning andra bestämt. Förhoppningsvis kan du kryssa dig fram till ditt mål.

Så är det alltid. Någon har tänkt de tankar du tänker, och genom ord och skrift förmedlat dem. Någon har fått de värderingar du hyllar att födas inom dig. Det finns alltid fotspår att följa. Vi är inte först.

Någon kommer efter dig. Du sätter spår i tillvaron. De tankar du uttrycker, den tro du bekänner, de handlingar du utför; allt ger avtryck i omgivningen. Våra barn, våra vänner och arbetskamrater, iakttar oss och drar slutsatser. Och vi vet aldrig när vi sätter de djupaste fotspåren i en annan människas liv.

I denna mening är ledarskap något som alla människor utövar. Vi är alla delar i ett sammanhang där vi låter oss ledas av människor vi gjort till våra förebilder och vi leder i vår tur andra. Ingen människa kan skaka av sig frågan om vilka ledare hon följer och varför det blev just dessa. Ingen kan heller smita från ansvaret för hur hon leder andra. Även den som frånsäger sig all offentlig uppmärksamhet och flyr ut i det sociala samhällets utkanter utövar ett inflytande. Ibland kan detta inflytande vara mycket stort.

Frågan om andlig vägledning, eller ledarskap, rör inte enbart dem som har en offentlig ledarroll och påverkar stora grupper av människor. Att leda och ledas hör till det djupt mänskliga.

Älskar du mig?

Simon Petrus kisade mot morgonsolen när han gick iland och Jesus drog honom åt sidan. Ögonen tårades. Var det av solen eller sorgen? Eller av skam och ånger? Han hade trott så mycket, hoppats och drömt. Han hade alltid försökt gå så nära Jesus som möjligt. Alltid varit den som snabbast svarat på alla frågor och mest högljutt bekant sin kärlek till Jesus. Han hade bedyrat att om alla andra svek så skulle han inte göra det. Petrus hade framstått som ledaren bland de tolv lärjungarna. Ändå var hans svek större

än de andras. Han hade förnekat Jesus och svurit på att han inte kände honom.

– Älskar du mig mer än de andra gör?

Frågan skar rakt in i Simon Petrus hjärta.

– Ja, Herre, du vet att jag har dig kär.

– För mina lamm på bete.

Återigen ställde Jesus frågan:

– Simon, Johannes son, älskar du mig?

Än en gång svarade Simon Petrus:

– Ja, Herre, du vet att jag har dig kär.

– Var en herde för mina får, fortsatte Jesus.

En tredje gång upprepades frågan, svaret och uppdraget¹. Petrus hade misslyckats fullständigt men blivit förlåten. Tvärsäkerheten var bortblåst. Istället hade den bittra insikten drabbat honom att även han var en ofullkomlig människa. Han hade fått mycket förlåtet. Därför hade hans kärlek till Jesus inte blivit mindre genom det som hänt utan

snarare fördjupats. Och det var just denna kärlek som Jesus efterfrågade. Den betydde allt inför den ledaruppgift som låg framför. Det var kärleken till Jesus som kvalificerade honom för uppdraget.

Vid ett tillfälle hade Jesus varit hembjuden till en farisé på måltid. När en gatflicka i staden fick höra att Jesus var där kom hon med en flaska balsam, ställde sig bakom Jesus och grät vid hans fötter. Hon vätte hans fötter med sina tårar och torkade dem med sitt hår. Hon kysste hans fötter och smorde dem med balsam.

När farisén reagerar på det opassande beteendet i hans eget hus, berättar Jesus en liknelse: ”Två män stod i skuld hos en penningutlånare. Den ene var skyldig femhundra denarer, den andre femtio. När de inte kunde betala efterskänkte han skulden för dem båda. Vilken av dem kommer att älska

honom mest? Simon svarade: 'Den som fick mest efterskänkt, skulle jag tro.' 'Du har rätt', sade Jesus."²

Kvinnan hade fått mycket förlåtet. Därför drog hon sig inte för att visa sin kärlek till Jesus på detta sätt. "Den som får litet förlåtet visar liten kärlek", tillade Jesus med adress till farisen.

Förlåten och benådad

Alla lärjungarna hade övergett Jesus när han fängslades i Getsemane ortagård. Men Petrus hade gjort mer än så. Han hade svurit på att han inte kände Jesus eller haft något samröre med honom.

"Älskar du mig mer än de andra gör?" Jesus ställde Petrus i relation till de andra. Petrus hade förmodligen känt behov av mer förlåtelse i jämförelse med de övriga, känt

sig mer misslyckad än de. Nu fick han försäkra Jesus sin kärlek och börja om igen. Erfarenheten hade gett honom den ödmjukhet som det väntande ledaruppdraget krävde.

En annan av apostlarna, Paulus, bar på en liknande erfarenhet. Han hade aldrig varit en efterföljare till Jesus under dennes jordiska verksamhetsår utan snarare en ivrig förföljare av de första lärjungarna. Efter en dramatisk omvändelse insåg han vem Jesus var och blev en hängiven förkunnare av evangeliet. Han var en frimodig ledare och missionär men upphörde aldrig att förundras över den nåd han mött från Gud.

"Jag tackar honom som har gett mig kraft, Kristus Jesus, vår herre, för att han fann mig värd förtroende och tog mig i sin tjänst, mig som förut var en hädare och hänsynslös förföljare. Men jag mötte förbarmande därför att jag handlade i okunnighet,

i min otro.³” ”Jag är ju den allra minste av apostlarna, inte värdig att kallas apostel, eftersom jag har förföljt Guds församling. Men genom Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig har inte varit föspilld.⁴”

Paulus hade mött förlåtelsen och nåden. Innan omvändelsen sökte han överträffa alla andra när det gällde att vara en lagtrogen jude. Han menade sig därmed bli rättfärdig. Nu visste han att allt bara var nåd. Det uppdrag han fick efter att ha kommit till tro på Jesus kunde på inget sätt gottgöra det hat han tidigare slungat mot de kristna och Herren själv. Förlåtelsen och det nya uppdraget var inget han gjort sig förtjänt av. Det hade givits honom av nåd.

Oavsett hur bakgrunden ser ut för den som ska vara en andlig ledare är ingenting viktigare än en sund självkänedom. Varje ledare behöver äga en djup insikt om sitt be-

hov av förlåtelse, liksom visshet om att allt är av nåd.

Vem är störst?

På många sätt vände Jesus upp och ner på begreppen för sina lärjungar. Inte minst i diskussionen om vem av dem som var störst. Ämnet tycks ha kommit upp vid flera tillfällen. En gång frågade de Jesus om vem som är störst i himmelriket. Han svarade genom att kalla till sig ett barn och ställa det framför dem. För att överhuvudtaget komma in i himmelriket måste de först omvända sig och bli som barn, sa han. Om ni gör er själva små, som barnet, då blir ni störst i Guds rike!⁵

Ett barn är beroende av sina föräldrar och andra vuxna för att överleva och kunna växa och utvecklas. För en vuxen kan det verka eftersträvansvärt att bli självständig

och inte behöva be andra om hjälp. Så är det inte i Guds rike. Den som vill leva i överensstämmelse med Guds tanke bör hela livet förbli beroende av Gud, som barnet är beroende av sina föräldrar. Gud är den som ger det var och en behöver. När vi tror att vår egen begåvning kvalificerar oss för uppdrag i Guds rike har vi gått vilse. Behovet av både den Helige Ande och människor växer vi aldrig ifrån.

Gud vet vad vi behöver och han ger oss det. Jesus undervisade i sin Bergspredikan om frihet från oro för mat och kläder. När vi söker Guds rike först fyller han också våra grundläggande behov⁶. Det betyder inte att vi är lovade ett liv i överflöd. Paulus ger i Första Timotheosbrevet en kommentar med anledning av dem som anser att religionen ska löna sig. ”Och visst ger religionen god lön om man nöjer sig med det nödvändiga,

för tomhänta kom vi till världen och tomhänta skall vi gå ur den. Har vi mat och kläder skall vi vara nöjda.”⁷

En tjänande ledare

När lärjungarna vid ett annat tillfälle tvistade om vem av dem som skulle anses vara den störste, svarade Jesus dem ur ett annat perspektiv. ”Kungarna uppträder som herar över sina folk, och de som har makten låter kalla sig folkets välgörare. Men med er är det annorlunda: den störste bland er skall vara som den yngste, och den som är ledare skall vara som tjänaren. Vem är störst, den som ligger till bords eller den som betjänar honom? Är det inte den som ligger till bords? Men jag är mitt ibland er som er tjänare.”⁸

Den världsliga makten kunde de se runt omkring sig. Kejsaren i Rom, den romerska

ockupationsmakten, uppträdde som härskare över det judiska folket. De såg sig gärna som välgörare som hade lyckats upprätta fred och ett relativt lugn i det stora riket. Som härskare hade de romerska myndigheterna rätt att förvänta sig att deras förordningar åttlyddes av folket.

När Israels folk begärde att få en kung som alla andra folk, fick Samuel på Guds uppdrag tala om för folket vad en sådan förändring skulle innebära. En kung skulle få rättighet att ta ut deras söner till krigstjänst, somliga till att föra befäl över andra. Några skulle bli tvungna att sköta kungens jordbruk eller bli hans hantverkare, laga hans mat och baka hans bröd. Kungen skulle lägga beslag på deras bästa åkrar och odlingar, deras tjänstefolk och dragdjur, och han skulle ta ut skatt på vad de producerade⁹. Det hörde till systemet och var något de

fick finna sig i om de ville ha en kung. Men så ska det inte gå till bland er, sa Jesus till lärjungarna. Ingen ska sätta sig över någon annan. Ledaren ska vara som tjänaren.

Innan Jesus inledde sin offentliga verksamhet fördes han av Anden ut i öknen för att frestas av Djävulen. Han blev visad alla riken i världen och djävulen sade till honom: ”Allt detta skall jag ge dig om du faller ner och tillber mig.”¹⁰ Om Jesus hade fallit för den frestelsen hade han inte behövt ikläda sig tjänarrollen, inte behövt lida och dö. Men Jesus motstod frestelsen. ”Han avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss.”¹¹ Samma sinnelag förväntas av oss.

Ledaren ska vara en tjänare. Jesus gav ett exempel på det när han under den sista måltiden var med lärjungarna före Golgata-dramat. Han band en handduk om livet, hällde upp

vatten i ett handfat och började tvätta lärjungarnas fötter. Det hörde till vanlig hövlighet att ge en gäst möjlighet att tvätta fötterna, men att utföra tvagningen på en annan person var ett slavgöra. Ingen av lärjungarna hade kunnat tänka sig att ödmjuka sig så mycket för den andre.

”Förstår ni vad det är jag har gjort med er?” frågade Jesus när han var klar. ”Ni kallar mig mästare och herre, och det med rätta, för det är jag. Om nu jag, som är er herre och mästare, har tvättat era fötter, är också ni skyldiga att tvätta varandras fötter. Jag har gett er ett exempel för att också ni skall göra som jag har gjort med er.”¹²

En ledare i Jesu efterföljd ska inte förvänta sig att bli betjänad av andra utan istället betjäna dem han blivit kallad att leda. En attityd som bryter ner alla hierarkiska ledarmodeller.

Var en herde!

Petrus skulle vara en herde för fåren och föra lammen på bete. Det var uppdraget. Herdemotivet återkommer gång på gång i Bibeln. David beskriver Herren som sin herde i den tjugotredje psalmen¹³. Gud var den som försåg honom med det han behövde, som ledde till gröna ängar och vattenbäckar. Även när faror hotade kunde han känna sig trygg eftersom han visste att Herren gick med och försvarade honom mot vilda djur och tjuvar.

Jesus beskrev sig själv som den gode herden. Tanken går lätt till idylliska motiv fyllda av frid och frodig grönska. Men Jesus kunde inte ha valt ett simplare arbete som illustration av ledarens uppgift. Herden stod lågt på samhällets sociala värdeskala, så långt från makt och inflytande man kunde komma.

En herde går före sina får och de följer honom eftersom de känner igen rösten. Den gode herden är beredd att ge sitt liv för fåren när faror hotar, medan den som är lejd och inte äger fåren flyr när vargen kommer.¹⁴ När Jesus kritiseras för att han umgås med syndare och tullindrivare, berättar han om mannen som äger hundra får men tappar bort ett av dem. Han ger sig ut och söker efter fåret tills han hittar det och samlar sedan vänner och grannar för att de ska dela hans glädje.

När Jesus vandrade omkring från ort till ort, förkunnade budskapet om Guds rike och botade sjuka, greps han av medlidande med människorna. Han såg att de var illa medfarna och hjälplösa, som får utan en herde. Då vände han sig till sina lärjungar och gav dem ett förbönsämne: ”Skörden är stor men arbetarna är få. Be därför skördens herre att

han sänder ut arbetare till sin skörd.” Folket saknade ledare som såg till deras bästa och gav dem mat och näring för deras inre liv. Jesus kritiserade sin samtids andliga ledare, fariséer och skriftlärda, som lade bördor på människor istället för att lyfta av bördorna.¹⁵

Lärjungarna som uppmanades att be fick själva bli en del av bönesvaret och gå ut till folket för att leda dem rätt. De hade på nära håll iakttagit Jesu ledarskap och lyssnat till hans undervisning. Nu fick de uppgiften att vara herdar på samma sätt som Jesus varit det för dem.

När Petrus många år senare skriver det brev som i vårt Nya testamente finns bevarat som Första Petrusbrevet, riktar han sig bland annat till församlingarnas ledare, de äldste. Han ger vidare det han fått lära av Mästaren själv. ”Var herdar för den hjord

som Gud har anförtrott er och vaka över den, inte av tvång utan självmant, så som Gud vill, inte av vinningslystnad utan av hängivenhet. Uppträd inte som herrar över dem som kommit på er lott, utan var föredömen för hjorden.”¹⁶

Ett föredöme

Jesus hade framstått som ett föredöme för sina lärjungar. Han inte bara undervisade dem, utan gav dem även ett exempel. De såg hans liv och hur han bemötte människor. På motsvarande sätt förväntas församlingens ledare vara föredömen som ledare. En herde kan inte fösa sin fårhjord framför sig för att få dem dit han tänkt. Han måste gå före, och när fåren känner igen hans röst följer de efter.

Herden är hela tiden på väg. Jesus kallade sina lärjungar med orden: ”Följ mig!”

En ledare måste förbli en efterföljare till Jesus och sträva efter att bli alltmer lik honom. I denna längtan kommer han att dra andra med sig. ”Lär dem att hålla alla de bud jag har gett er”, uppmanar Jesus sina lärjungar.

Den som känner sig tvingad att ta på sig ett ledarskap blir ingen god herde. Inte heller den som gör det för att tjäna pengar eller vinna ära. Det måste vara självmant och av hängivenhet. När Paulus instruerar sin medarbetare Timotheos om tillsättandet av församlingsledare, framhåller han att ”den som önskar bli församlingsledare eftersträvar ett viktigt arbete”. Det var inte otillåtet att känna en längtan efter en sådan uppgift. Men motivet får inte vara pengar eller prestige. Han måste vara fri från penningbegär och bör inte vara nyomvänd så han blir högmodig.¹⁷

En av herdens uppgifter är att vaka över

hjorden. Paulus sammanträffade vid ett tillfälle med de äldste från församlingen i Efesos. Han uppmanade dem: ”Ge akt på er själva och på hela den hjord som den heliga anden satt er att ha uppsikt över, för att ni skall vara herdar för Guds församling som han har vunnit åt sig med sin sons blod.”¹⁸ De skulle få vara med om att män trädde fram ur deras egna led och förkunnade villoläror. Därför var det viktigt att de vakade över sina egna hjärtan och mindes vad Paulus tidigare undervisat om.¹⁹ Även på trons område, i den kristna läran, hade de ansvaret att leda de troende på rätta vägar.

Det gällde inte bara att vaka över varandra i äldstekoletivet utan även att pröva sig själv. Till Timotheos skriver Paulus: ”Ge akt på dig själv och din undervisning. Stå fast vid detta, ty gör du det räddar du både dig själv och dem som lyssnar på dig.”²⁰

Hur vågade Jesus?

Det var många som följde Jesus, såväl män som kvinnor. Bland dem som ständigt följde honom valde han tolv personer som han särskilt undervisade. Medvetet utvalde Jesus dem som skulle bli de första ledarna när han lämnat sitt jordiska uppdrag. När de stora skarorna hade skingrats efter en intensiv dag, fortsatte Jesus att undervisa dem som stod honom närmast. Han förklarade de liknelser han berättat för allt folket och gick djupare in i olika ämnen.

De delade vardagen, måltiderna och tröttheten. De frågade och Jesus svarade. Tanken var inte att dessa utvalda skulle få en högre insikt än folket i övrigt, en hemlig kunskap förbehållen de invigda. Vad de tog emot skulle de föra vidare. Innan Jesus lämnade gav han dem uppdraget att i sin tur gå ut och göra alla folk till lärjungar, genom att

döpa och lära dem att hålla de bud som Jesus gett dem. Budskapet skulle föras vidare, från den ene till andre.

Hur vågade Jesus överlämna uppdraget till människor som var långt ifrån fullkomliga? Ibland ställde de frågor som avslöjade att de inte alls förstått vad Jesus försökt lära dem. Andra gånger förlorade de tålmodet och ville kalla ner eld från himlen över dem till vilka de skulle förmedla fridens budskap.

Jesus visste att Hjälparen, den Helige Ande, skulle ta sin boning i dessa människor. Sanningens Ande skulle vägleda dem med hela sanningen, lära dem allt och påminna dem om vad Jesus sagt.²¹ Anden skulle vara hos dem hela tiden. Därför vågade han anförtro dem uppdraget.

Ledarträning

Paulus praktiserade i likhet med Jesus ett ”lärjungaskapande”. Han hade medarbetare som följde honom på missionsresorna liksom på de platser där han stannade under längre eller kortare perioder. Paulus levde nära sina medarbetare. Han behövde deras stöd och hjälp i arbetet. När han var skild från dem vädjade han i sina brev om deras förböner och tjänster. Aposteln kunde även ta steget tillbaka och överlåta ansvaret åt någon annan. Vid flera tillfällen lämnades någon medarbetare kvar på en plats där de predikat evangelium, för att denne skulle utse ledare och bistå den nya församlingen under dess första tid.

Till en av sina medhjälpare, Timotheos, skriver aposteln: ”Det du har hört av mig i många vittnens närvaro, det skall du anförtro åt pålitliga människor som kan lära ut det

i sin tur.”²² Paulus var angelägen om att inte göra sig själv oumbärlig. I likhet med Jesus tränade han medarbetare som skulle fortsätta arbetet och i sin tur träna andra att bege sig till nya platser eller överta ansvaret på sin hemort.

Det innebar inte att Paulus pensionerade sig för att han närmade sig slutet av sitt liv. När han satt i fängelse grep han tillfället att vittna för både medfångar och vakter. Samtidigt hoppades han på en frigivning för att kunna dra vidare till nya områden. Genom sina brev fortsatte han att fungera som andlig fader för Timotheos, samtidigt som Timotheos var till stöd och glädje för Paulus. De olika generationerna behövde varandra.

Ledare i Israel

I Gamla testamentet möter vi gång på gång människor som blir fyllda av Helige Ande för speciella uppgifter. De trädde fram i kris-tider, kallade av Gud till ledare och profeter. En del fick livslånga uppdrag, andra fullgjorde sin kallelse under korta tidsperioder.

Mose vittnar om den kallelse han fick när Gud ropade på honom ur den brinnande busken. Med mandat från Gud och åtföljande mirakel gick Mose till verket. Och folket följde honom, åtminstone med tiden. Hans ledarskap ifrågasattes av människor, men bekräftades av Gud. Mose var klok: han lyssnade till råd, utvalde medarbetare och utsåg en efterträdare. Men så länge han levde förblev hans ledarroll suverän och unik.

En rad profeter i Gamla testamentet framträdde som andliga och ibland även politiska ledare efter en direkt kallelse från Gud. Inför

Herren, inte inför människor, ansvarade de för att uppdragets fullföljdes. I samma tradition står Johannes döparen, förelöparen till Jesus, och utövar ett kraftfullt andligt ledarskap i hela det dåtida Israel. Han följde Guds kallelse. Varken människor eller någon religiös styrelse tillsatte honom. Frukten av hans tjänst bekräftade den gudomliga kallelsen.

Den inre och yttre kallelsen

I Apostlagärningarna sker dock något helt nytt. Gud utgjuter sin Helige Ande över alla som bekänner sig till Jesus. På pingstdagen hänvisar Petrus till profeten Joel: ”Det skall ske”, säger Gud, ”att jag utgjuter min ande över alla människor.”²³ Denna erfarenhet ledde till ett frimodigt vittnesbörd om Jesus med framgångar för den kristna församlingen som skulle få historiska konsekvenser.

Andens utgjutande fick viktiga följder för det andliga ledarskapet. Alla människor, rika och fattiga, lärda såväl som olärda, judar och hedningar, kvinnor och män, uppfylldes av samma Ande – och därmed samma möjlighet att tjäna Gud. Johannes skriver att ”ni behöver inga lärare, för Guds Ande upplyser er om allt”.²⁴ Och Paulus ber för församlingarna att ”Gud skall ge er en vishetens och uppenbarelsens ande som låter er få kunskap om honom”²⁵. Det handlade om insikter som inte kunde förmedlas med enbart ord.

Anden använder alltid människor för sin tjänst på jorden. Och eftersom Anden givits åt alla som vill ta emot har också alla någon gåva att bidra med. Andens nådegåvor är många och kompletterar varandra. Någon får gåvan att profetera, en annan att tala visdomens ord. Någon får gåvan att bota, en annan att skilja mellan andar.

Bland denna mångfald av gåvor och tjänster möter vi också dem som har gåvan att vara styresmän, dem som har läraruppgifter eller fungerar som ”herdar för en hjord”, en vägvisande och samlande funktion. I de unga församlingarna blev det uppenbart vilka som hade sådana gåvor. I en mening utövade alla en form av ledarskap genom Andens gåvor, men några var särskilt utrustade att vara församlingsledare. Man igenkände deras gåva och valde dem till ledare.

Det förtroende de förvärvat i sin omgivning och sin församling utgjorde grunden för valet av församlingens ledare. Och de kunde avsättas om förtroendet missbrukades. Varje ledare är ansvarig inför dem som gett honom uppdraget. Samtidigt är den yttre kallelsen, i form av människors förtroende och val, bara en bekräftelse av en inre kallelse: det är inte människor utan

Gud som kallar herdar till sin församling. Varje ledare behöver därför påminna sig om att det är inför Gud han ska göra räkenskap för sin tjänst.

Valet av ledare

Jesu tolv apostlar var utvalda av Herren själv. När de senare skulle tillsätta en apostel i Judas ställe kastade de lott mellan två föreslagna. En praxis som inte var främmande i Israels historia, men som inte återkommer i Nya testamentet efter pingstdagen.

Den som utsågs skulle ha vandrat med Jesus och de tolv apostlarna från Jesu dop fram till hans himmelfärd. Han skulle ha lika långvarig erfarenhet av Jesus som de övriga apostlarna och likt dem kunna vittna om uppståndelsen. Bland dem som uppfyllde dessa kriterier trädde Petrus på pingstda-

gen fram ”tillsammans med de elva”. Han blev tidigt den ledande bland församlingens ledare.

I Apostlagärningarnas sjätte kapitel möter vi den första församlingen i Jerusalem. ”De tolv” utgjorde församlingens ledare. Allt fler anslöt sig till lärjungarna, som tog ett betydande socialt ansvar för varandra. De änkor som saknade familj togs om hand av församlingen. Då uppstod klagomål. De grekisktalande judar som flyttat till Jerusalem från andra länder menade att de infödda judarna åsidosatte deras änkor vid den dagliga utspisningen. Apostlarna lyssnade till kritiken och insåg att de inte hann med att både ägna sig åt ordet och börens tjänst och dessutom ordna med måltider.

Församlingen uppmanades att utse sju män med gott anseende, sådana som var fyllda av Helig Ande och vishet, som kunde

ta ansvar för utspisningen. Dessa sju valdes och fördes fram till apostlarna som bad en bön och lade sina händer på dem. Därmed kompletterades ledarskapet i församlingen. Tjänsten vid borden betraktades inte som en ”profan” syssla i motsats till en andlig uppgift, att be och predika. Två av de sju möter vi senare i rollen som förkunnare. Stefanos träder fram, predikar evangeliet och lider martyrdöden²⁶. Filippos förkunnar evangeliet för en stad i Samarien där väckelse bryter ut. På vägen mellan Jerusalem och Gaza får han även leda en ansedd etiopisk ledare till tro.²⁷

När Paulus är med om sin omvändelse, skildrad i Apostlagärningarnas nionde kapitel, använder Gud en lärjunge i Damaskus för att leda honom till tro. Ananias får genom Andens ledning förmedla insikt om Herrens tankar för Paulus framtid. I Jerusa-

lem är Barnabas den som presenterar Paulus för de skeptiska apostlarna. De ger honom utrymme att förkunna, men när han på grund av hot från judiska ledare hamnar i ett utsatt läge är det ”bröderna” som beslutar att han ska ”skickas till Tarsos.”²⁸

I Apostlagärningarnas elfte kapitel får även Petrus, som ”ansågs vara en av pelarna”, stå till svars inför församlingen för sin förkunnelse och sina handlingar. Petrus förklarar sig offentligt och får församlingens stöd. I det trettonde kapitlet upplever församlingen, i samband med att de firar gudstjänst och fastar, Andens tilltal att skicka ut Paulus och Barnabas i missionstjänst. Senare återvänder dessa till församlingen och redogör för sitt utförda uppdrag.²⁹ Därefter reser de till Jerusalem för att utreda en teologisk fråga tillsammans med apostlarna och de äldste. Efter att frågan grundligt behand-

lats sammankallas hela församlingen. När beslut tas om hur problemet ska hanteras är alla delaktiga.

I Apg 14:23 läser vi att Paulus och Barnabas utsåg ledare i de församlingar de grundat: ”I varje församling utsåg de också äldste, och efter bön och fasta anförtrorde de dem åt den herre som de hade kommit till tro på.” Det sägs inget om hur det gick till, men det grekiska ordet *cheirotoneo* (översatt med ”utse”) ger en antydning om processen. Ordet betyder vanligen att ”sträcka upp sin hand för att rösta”. Det användes i den atenska folkförsamlingen i antiken (400-talet f Kr), där Athens manliga medborgare röstade med just handuppräckning.

När Paulus och Barnabas tillsatte ledare var det sannolikt människor som ägde församlingens förtroende som pekades ut, och som dessutom uppfyllde de kriterier som

gällde vid valet av medhjälpare i det sjätte kapitlet. Församlingen bär tillsammans ansvar för utväljandet av sina ledare.

Timotheos, som skulle bli en av den unga kristenhetens ledare, växer in i sin uppgift genom att Paulus igenkänner hans gåva. Ett avgörande skäl när Paulus rekryterar honom var det förtroende Timotheos förvärvat i sin närmiljö: ”Han hade gott namn om sig bland bröderna i Lystra och Ikonion”³⁰. Timotheos liv hade granskats av många och skulle ytterligare prövas i samarbetet med en äldre ledare. Steg för steg växte han in i rollen som ledare.

Kriterier vid val av ledare

Den praxis vi kan spåra i Apostlagärningarna blir ännu tydligare i Paulus första brev till Timotheos. Såväl församlingsledaren som

medhjälparna bör prövas, framhåller aposteln när han ger vägledning för valet av nya ledare.³¹ Den församling vars liv de delar äger också förmågan att pröva dem. Även personens rykte bland de utomstående ska vägas in i bedömningen. Om en ledare handlar felaktigt ska han ställas till svars inför de människor som gett honom förtroendet.

Nya testamentet talar inte bara om församlingsledarnas ansvar för församlingen, utan också om församlingens ansvar för sina ledare.³² Om en ledare, eller en liten grupp ledare, ensam bär hela ansvaret kan en osund utveckling döljas under lång tid. Johannes skriver i sitt tredje brev om en person som grep makten i en församling och vägrade ta emot korrigerings.³³ Problemet är inte nytt. Paulus visar i sina brev att han är mån om ett slags offentlighetsprincip och att han vägrar smussla med sin förkunnelse.

Att inte låta församlingen vara delaktig i de beslut som fattas innebär i praktiken ett förnekande av pingstens avgörande betydelse för den kristna församlingen. Alla uppfylldes av samma Ande – som om Anden bara vore hos henne eller honom! Alla har möjlighet att delta i urskillningen av vad som är Guds vilja. När Paulus liknar församlingen vid en kropp påminner han om att de delar som verkar obetydliga kan visa sig ha den största betydelse.³⁴

Män och kvinnor

Anden föll över både män och kvinnor, helt i enlighet med Joels profetia.³⁵ Andens nådegåvor, till församlingens uppbyggelse och vägledning, fördelades bland både män och kvinnor.

Genom att föra andliga samtal med kvin-

nor utmanade Jesus den rådande ojämlikheten. En judisk man skulle inte tilltala en kvinna utanför hemmet. Men Jesus tog initiativ till samtal med den samariska kvinnan vid Sykars brunn.³⁶ Hon leder i sin tur befolkningen i staden till Kristus.

När Jesus besöker Martas och Marias hem i Betania, låter han Maria sitta vid hans fötter. Att ”sitta vid någons fötter” var ett uttryck för att vara en lärjunge. När Marta anklagar Jesus för att han inte säger åt Maria att hjälpa till i köket, tar han parti för Maria: hon har gjort ett gott val.

Det var kvinnor som blev de första förkunnarna av Jesu uppståndelse, trots att de inte var godkända som vittnen i rättsliga sammanhang i det dåtida samhället.

Jesus upprättade kvinnan för att man och kvinna tillsammans skulle återspegla Guds väsen. De hade från början samma ansvar

och uppdrag att förvalta skapelsen. Genom synden skadades relationerna. Kvinnan hamnade i ett underläge som inte var Guds ursprungliga tanke, något som även fick konsekvenser i gudstjänsten. I det tempel som fanns i Jerusalem på Jesu tid hade kvinnorna tillträde till vad som kallades kvinnornas förgård, där även de judiska männen kunde uppehålla sig. Men de fick inte gå vidare in till männens förgård, som gränsade till prästernas förgård där själva offrandet skedde.

Paulus klargör att det nya förbundet upphävde den söndring som lett till den enes underdånighet under den andre. ”Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.”³⁷ Därför hade Paulus både män och kvinnor bland sina medarbetare. De två makarna Priscilla och Aquila undervisade tillsammans Apollos

om Herrens väg.³⁸ Euodia och Syntyche omnämns bland dem som kämpat för evangeliet tillsammans med aposteln.³⁹ Han lägger ett gott ord för Foibe som tjänar församlingen i Kenchreai.⁴⁰ När Paulus skriver till Timotheos om hur han ska tillsätta medarbetare i församlingen, framgår att det kan vara både kvinnor och män.⁴¹

De texter i Nya testamentet som talar om begränsningar av kvinnans rätt att tala och leda hänvisar ofta till vad som var lämpligt i det rådande samhället. Konflikterna kring kvinnans roll kunde bli så stora att förkunnelsen om Kristus skymdes. De som lyssnade blev så upprörda över kvinnornas friheter att de inte kunde ta till sig evangeliet. Även när det inte sägs rent ut, visar Paulus formuleringar att det inte var kvinnornas vilja att delta i det andliga livet som var störande, utan den oordning som kunde uppstå.⁴²

Ledarskap i mångfald

”Så gjorde han några till apostlar, andra till profeter, till förkunnare eller till herdar och lärare.”⁴³ Paulus skriver om mångfalden av gåvor hos de personer som kom att tjäna församlingarna i utvecklingen av lära och liv. Personer med olika gåvor är inte varandras konkurrenter. Genom att de samverkar kan Kristi kropp växa till. Tillsammans ska de använda sina gåvor så att hela församlingen utrustas till tjänst.

Det finns inga skarpa gränser mellan de olika gåvor och tjänster Paulus räknar upp. Visserligen kan olika förkunnare ha olika betoningar i sin tjänst, liksom olika gåvor och sätt att tala, men mycket är också gemensamt.

Herdemotivet utgör den oftast använda bilden av andligt ledarskap i Bibeln. Herdens tjänst i församlingen hämtar sin före-

bild från fårskötsel. Den talar om omsorgen om både den enskilde och flokken, om skydd mot rovdjur, om att vara en vägvisare till vattenkällor. Det gäller alla som ska tjäna Gud som församlingsledare, även om några har en särskild förmåga till empati och klar-syn i själavård och andlig vägledning.

En lärare i församlingen har på samma sätt fått en förmåga att förmedla kunskap i tron. Hans undervisning får insikten i trons hemlighet att växa och den andliga erfarenheten att fördjupas.

Att vara förkunnare eller evangelist och bära fram talet om Jesus Kristus är också allas uppgift. Men några har fått en särskild förmåga att med enkla och klara ord förmedla evangeliet till sökande människor.

Profeter är förmedlare av Guds Andes särskilda tilltal. De kan ibland få uppenbarelser som rör framtiden, men oftare låter de

ljuset falla över områden där Gud kallar oss till omvändelse.

Att några gjordes till apostlar syftar sannolikt inte på Jesu tolv apostlar. Nya testamentet visar att det i den tidiga kyrkan fanns förkunnare som kom att benämnas apostlar. Paulus var en sådan, Barnabas en annan. Dessa hade en resande tjänst, de var ofta församlingsgrundare, och utövade ett avgörande inflytande i hela regioner. Beteckningen ”apostel” har i kyrkans historia främst använts i denna betydelse.

Äldste

Det finns inga exempel från Nya testamentet på att några personer avskildes i församlingarna som herdar, profeter eller liknande tjänster. Begreppen motsvarar snarare de gåvor och förmågor Gud skänkt till sin för-

samling och som finns inom det ledarskap som är tillsatt. När människor avskiljdes för ledaruppdrag i de unga församlingarna anknöt man till den praxis som gällde i den judiska miljö där den kristna tron föddes. Man kallade dem därför äldste (*presbyteros*) och föreståndare (*episkopos*).

De äldste var bland judarna huvudmän i mogen ålder som fått förtroende att vara ledare, i både religiösa, juridiska och politiska frågor. Föreståndaren var en av de äldste med det särskilda ansvaret att förestå synagogan. Allra viktigast var tillsynen av thorarullen, men föreståndaren ansvarade också för samlingarna och hade inflytande över vilka som kunde få tala offentligt.

I Nya testamentet tycks de äldste i församlingarna ha utövat ett liknande ledarskap. De ansvarar för ekonomi och förvaltning. Somliga av dem predikar Guds ord

och bearbetar teologiska frågeställningar. De smörjer sjuka med olja och ber för dem, de avskiljer nya ledare i församlingen genom handpåläggning.

Begreppen ”föreståndare” och ”äldste” används omväxlande om samma personer i Nya testamentet. Ingenting tyder på att föreståndaren var någon annan än en av de äldste, med samma uppgifter, men troligen med en ledande funktion för gudstjänstens utformning. I Första Timotheosbrevet, där en rad kriterier ges för vem som ska avskiljas till föreståndare, presenteras också några som kallas ”medhjälpare”. I den unga kyrkan eftersträvades en stor mångfald och delaktighet i ledningen av en församling. Om sorgen om den enskilda ledaren är stor. Ingen enskild, eller grupp, ska åläggas så tyngande uppgifter att man tröttnas ut eller försummar sin viktiga tjänst.

Ledarskap för alla

Vi är alla delar i ett sammanhang där vi både låter oss ledas av människor vi gjort till våra förebilder och i vår tur leder andra. I alla miljöer uppstår spontant ett ledarskap, utan att det väljs eller tillsätts officiellt. Det framträder genom de gåvor och den läggning som gör någon lämpad att vara ledare. Detta spontana, karismatiska ledarskap har alltid varit viktigt i den kristna församlingen. Det är inte valet av en person till ett ledaruppdrag som gör henne eller honom till ledare. Utväljandet är bara en bekräftelse: församlingen ger sitt förtroende till den som redan fungerar som andlig ledare.

Detta livsnära ledarskap omfattar hela livet. Det är inte något som utförs på bestämda tider. Inte heller utövas det genom god organisationsförmåga. Det handlar framför allt om att dela livet med människor, att i

en nära gemenskap vägleda andra in i ett rikare liv med Gud.

Föräldrarollen är ett bra exempel på ett livsnära ledarskap. Föräldraansvaret ser väldigt olika ut beroende på barnens ålder, men även när barnen mognat och har ansvar för familj och hem finns en relation kvar mellan föräldrar och barn. Det är ingen tillfällighet att Nya testamentet så ofta talar om det andliga ledarskapet i termer av föräldrars relation till sina barn. Både Jesus och apostlarna använder uttrycket ”barn” om dem de har omsorg för. I Paulus förtvivlade utrop i Galaterbrevet blir det särskilt närgånget: ”mina barn, som jag än en gång måste föda med smärta tills Kristus har förkroppsligats i er.”⁴⁴

Bävan och längtan

Varje ledare ifrågasätts och kritiseras. Det drabbade Jesus mer än någon annan. Ledarens ställning är utsatt, han granskas och recenseras av omgivningen. Bibeln uppmanar till återhållsamhet när det gäller att söka ett ledaransvar. Uppgiften att vägleda andra på efterföljelsens väg innebär ett stort ansvar. Ingen axlar det ansvaret utan bävan. Det är som det ska vara.

Samtidigt talar Nya testamentet om hur en människa kan känna en inre dragning till uppdraget att vara en herde i Guds församling. Kallelsens längtan drabbar helt vanliga människor. De som kallades av Jesus var inte apostlar. De var fiskare och snickare som av Jesus gjordes till apostlar.

Än i dag fortsätter Gud att kalla och forma människor att vara herdor för sin församling, som han har köpt med sin sons blod.

Noter

- 1 Johannesevangeliet 21:15-17
- 2 Lukasevangeliet 7:41-43
- 3 Första Timotheosbrevet 1:12-13
- 4 Första Korinthierbrevet 15:9-10
- 5 Matteusevangeliet 18:1-5
- 6 Matteusevangeliet 6:25-34
- 7 Första Timotheosbrevet 6:6-8
- 8 Lukasevangeliet 22:24-27
- 9 Första Samuelsboken 8:9-18
- 10 Matteusevangeliet 4:9
- 11 Filipperbrevet 2:7
- 12 Johannesevangeliet 13:4-15
- 13 Psaltaren 23
- 14 Johannesevangeliet 10:1-18
- 15 Matteusevangeliet 23:4
- 16 Första Petrusbrevet 5:1-3
- 17 Första Timotheosbrevet 3:1-7

- 18 Apostlagärningarna 20:28
- 19 Apostlagärningarna 20:29–31
- 20 Första Timotheosbrevet 4:16
- 21 Johannesevangeliet 14:26; 16:7, 13
- 22 Andra Timotheosbrevet 2:22
- 23 Apostlagärningarna 2:17
- 24 Första Johannesbrevet 2:27
- 25 Efesierbrevet 1:17
- 26 Apostlagärningarna 6–7
- 27 Apostlagärningarna 8
- 28 Apostlagärningarna 9:30
- 29 Apostlagärningarna 14:26–28
- 30 Apostlagärningarna 16:2
- 31 Första Timotheosbrevet 3:1–13
- 32 Till exempel Hebreerbrevet 13:17,
Första Thessalonikerbrevet 5:12
- 33 Tredje Johannesbrevet 9–10
- 34 Första Korinthierbrevet 12:24–25
- 35 Apostlagärningarna 2:17–18
- 36 Johannesevangeliet 4:25–26
- 37 Galaterbrevet 3:28
- 38 Apostlagärningarna 18:24–26
- 39 Filipperbrevet 4:2–3
- 40 Romarbrevet 16:1–2
- 41 Första Timotheosbrevet 3:11
- 42 Första Korinthierbrevet 14:33–35
- 43 Efesierbrevet 4:11
- 44 Galaterbrevet 4:19